

1967. Ona dakle 1967. kazuje da srpski ima jedan broj, 808. 61, a hrvatski drugi, 808. 62. Dakle s opravdanim smo razlozima naglasili da se časopis Jezik posebnom oznakom za hrvatski jezik služio bar dvadesetak godina prije. Stoga pobjeda iz 2008. nije prijelomna ni jedina. Kad je o tome riječ, treba dodati da je polovicom studenoga 2010. Međuvladina pristupna konferencija Hrvatske i Europske Unije zaključila da će hrvatski jezik biti 24. službeni jezik Unije. Nisu dakle prošli zahtjevi da se radi uštede uvede srpsko-hrvatski kao što nije uveden češkoslovački, bugarsko-makedonski, estonsko-finski, skandinavski ni Plattdeutsch. No ni dalje se ne valja opustiti jer opasnosti još uvijek prijetu. Pokazuju to jezične nakarade u haškoj sudnici, a Anika Rešetar, predsjednica Hrvatskoga društva konferencijskih prevoditelja, u ime nas Društva 10. prosinca 2010. u Hrvatskome slovu izvještava kako i na međunarodnoj

razini izbjegavaju hrvatske prevoditelje, a s njima i hrvatski jezik.

Valja naglasiti da svake godine od 11. do 17. ožujka imamo Dane hrvatskoga jezika pa tko želi širiti spoznaju o postojanju hrvatskoga jezika, može svake godine iskoristiti tu lijepu priliku.

A kad je riječ o međunarodnome priznavanju hrvatskoga jezika, onda ovom prilikom valja spomenuti knjigu Stjepana Krasića: Počelo je u Rimu, koja je izašla u izdanju dubrovačkoga ogranka Matice hrvatske. Ona se bavi identitetom, normiranjem i poviješću hrvatskoga jezika. Krasić dokumentirano pokazuje kako je hrvatski jezik na samome početku 17. stoljeća postao svjetski priznat jezik, doduše najviše pod ilirskim imenom, ali sa sviješću da iza njega stoji hrvatski jezik, često je to i samim nazivom izričito rečeno.

Stjepan Babić

MUKE JEZIKOVE PO DRŽAVNOJ BIROKRACIJI

časopis Jezik izlazi 57 godina, a bit će da nema jezikoslovnih kroatišta koji nisu objavljivali u Jeziku. U pola stoljeća mnoga su imena bila na Jezikovim stranicama, mnogi su znanstveni radovi iz Jezika postali opća jezikoslovna mjesta, ne možete se baviti hrvatskim jezikom i osobito njegovom normom ako ne uzmete Jezik u ruke.

Mnoga su važna imena hrvatske znanosti i kulture sudjelovala u Jezikovu uređivanju, a odreda su istoznačnice nacionalnih nasto-

janja za očuvanje hrvatskoga jezika, kada bih krenula kronološki, bila bi tu četiri naraštaja najuglednijih hrvatskih jezikoslovaca i autora brojnih temeljnih djela hrvatskoga jezikoslovlja od Josipa Hamma i Petra Skoka, preko Milana Moguš, Radoslava Katičića, Božidara Finke, Ive Škarića pa do najmlađega Uredništva.

Uz brojne je suradnike i urednike Jezik imao samo dva glavna urednika¹ – prof. Jonke živio je i radio u *olovnim vremenima*, kako se to običava reći, a svoju je predanost platio, ne samo znanstvenom karijerom, nego i zdravljem – poslije progona kojima je u doba Hrvatskoga proljeća bio izložen, obolio je i umro.

¹ Ne računajući sadašnju urednicu i autoricu ovih redaka koja je treća osoba na čelu Jezikova uredništva.

Stjepan Babić stožerno je Jezikovo ime, a i stožerno ime u očuvanju hrvatskoga jezika, od onih olovnih vremena do danas. Prof. Brozović jednom ga je davnom prigodom dobro oslikao: *svi se s vremenom umore, a samo Stjepan ne staje i kao ralica raščišćava cestu pred sobom za sve nas.*

Zahvaljujući osobama okupljenima oko Jezika, Jezik je odavna nadrastao obične časopisne okvire i postao institucija hrvatskoga jezikoslovlja i hrvatske nacionalne borbe za zakonska i upotrebna prava vlastitoga jezika. Oko Jezika okupljali su se i okupljaju se jezikoslovci kojima je vrlo jasno da je hrvatski samosvojan jezik, da nije dijelom nikakvoga dvočlanoga naziva i dvonarodnoga naroda, kako se to nametalo u *olovnim vremenima*, a kako je to krenulo ponovno.

Sve to naprijed rečeno uglavnom je poznato, ali trebalo je ponoviti da bi jasno bilo da podupiranje ili rušenje Jezika ne znači samo puku potporu i napadaj na časopis, nego je dublje i šire, a u skladu s tim da je Jezik doista simbolom nacionalnih težnja za očuvanjem identiteta.

U Jugoslaviji je Jezik teško prolazio, budući da ni hrvatskomu jeziku nije bilo bolje, Jezik je dijelio sudbinu. Obično smo mi, unutar Jezika o tom govorili i pisali, pa je dobro ovdje navesti i iskustvo osobe koja je izvan Jezika, Hrvoja Hitreca:

„Jezik je izlazio i u doba komunističke Jugoslavije, a uređivali su ga divovi hrvatskoga jezikoslovlja. Bilo je i tada pokušaja da se zaustavi, a da se to ne dogodi u jednom smo trenutku sedamdesetih godina u žustroj misiji spriječili književnica Marija Peakić Mikuljan i potpisnik ovih redaka.“²

Ovdje se ne misli na buku koja se u javnosti može dići, na galamu po novinama, na žustre rasprave – misli se na nešto mnogo manje javno – na financiranje i svakodnevno poslovanje. Jezik, kao i ostali časopisi, godišnje prima potpore od Ministarstva kulture RH, Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH, Grada Zagreba te u posljednje vrijeme i od Grada Osijeka. Ukinu li se te dotacije ili se smanje ispod neke granice, Jezik ne će moći izlaziti jer i Jezik mora platiti svoje račune kao i svi drugi. I to je posve na mjestu, Jezik je poslovan, tržišno se usmjeravamo (veći dio novca sami zarađujemo), račune plaćamo. U komunizmu su državne institucije pokušavale smanjiti potpore, prikratiti nas, pomno su nadzirali jesmo li program ispunili ne bi li nam zbog navodnoga neispunjenja programa uskratili potporu. Svake smo godine objavili svojih pet brojeva – o tom se doista vodilo i vodi računa, a u institucijama je uvijek bilo i osoba koje su nam bili prijatelji te znali i htjeli pomoći – u sjeni, ali ipak.

U Hrvatskoj nismo očekivali ni sličnu situaciju. Usuprot. Deset godina nismo imali poteškoća, od stvaranja Države pa do prvog dolaska SDP-a na vlast sve je bilo glatko, na natječaje smo se javljali, potpore su redovito dolazile, nismo se osjećali ugroženima.

Uredničku smo prostoriju čak dobili, 1996., tadašnja zagrebačka vlast dodijelila nam je prostoriju u Bijeničkoj u kojoj smo i sada smješteni. Iz te su nas prostorije pokušali izbaciti već početkom 2001. – s novim ljudima u Gradu Zagrebu Jezik više nije bio dobrodošao na toj adresi, a samo vrlo oštar odgovor prof. Babića spriječio je deložaciju.³ Uz to, iste je godine objavljen i revidirani no-

² http://hakave.org/index.php?option=com_content&view=article&id=6746:jo-o-jeziku-te-poneto-o-jezikuq&catid=93:hrvoje-hitrec&Itemid=33

³ O tom je prof. Babić pisao za Zapešički godišnjak, rad je predao još ljetos, očekuje se skori izlazak Godišnjaka.

vosadski pravopis, sada naslovljen Pravopis hrvatskoga jezika – situacija je, dakle, jasna.

Nekoliko godina poslije, Grad Zagreb nije nam dodijelio potporu. Tvrdili su da zahtjev nije poslan – što nije, naravno, točno. Nisu htjeli dodatno odobravati – rekoše, nije običaj. Njihovu potporu imamo danas, ali se ona smanjuje iz godine u godinu. I ne, nije recesija u pitanju – nisu sva sredstva za sve programe smanjena – nama jesu. Pisala sam u Ured gradonačelnika – nisu mi odgovorili. Pristojno pismo u kojem im objašnjavam da su nas jedne godine zakinuli, da molim povećanje dotacije (koju su mi usmeno obećali) – ni *da* ni *ne*, jednostavno – ništa od zagrebačke vlasti. Riječ je o 10 000 kn. Usporedbe radi, Vijencu Grad Zagreb dodijeli 200 000 kn godišnje.

Ipak, zahvaljujući Gradu Zagrebu, Jezik nije beskućnik, ima svoje uredničke prostorije, a podstanarstvo ne plaćamo – Grad Zagreb u tom je smislu blagonaklon vlasnik.

Grad Osijek posebna je priča. Od kako sam preuzela uređivanje časopisa, troškovi su se povećali (jer je urednica u Osijeku, a časopis u Zagrebu) i smatrali smo da trebamo zatražiti gradsku pomoć. Vlast Zlatka Kramarića nije nam uopće odgovorila, a kamoli pomogla, pravaši su nam za svoje vlasti pomagali iznosom 8 000 – 10 000 kn, a sadašnja vlast – predsjednik odbora za izdavaštvo u Gradu Osijeku, tajnik osječkoga ogranka MH, s argumentom: *Što je gradu Osijeku časopis Jezik da bi ga financirao?* pokušao nam je ukinuti potporu za 2010. Na koncu su nam milostivo dodijelili 5 000 kn. Koliko je to može se vidjeti iz odnosa prema jednomu drugomu časopisu – Književnoj reviji (koju uređuje gorespomenuti tajnik) koju Grad podupire s 80 000 kn, a Revija marljivo objavljuje tematske brojeve književnosti jugoslavenskih i inih naroda – *savremene* srpske proze ili makedonske ili bosanske – to je za osječku kulturu važno, a 200 Jezikovih

stranica jezične hrvatske kulture očito nije, naime, za ovu godinu, 2011., Grad Osijek nije nam dao potporu. Dobili smo obavijest da ove godine nismo ušli u program financiranja. Bez obrazloženja.

Izvješće o radu koje smo im poslali uz 5 brojeva Jezika – „zagubili su“, pa smo skoro i bez tih sredstava za 2010. ostali. Na sreću, u Gradu su postojali i naši prijatelji koji su nam sve to dojavili pa smo mogli na vrijeme reagirati – u Hrvatskoj smo opet došli do toga da se moramo oslanjati na prijatelje po birokratskim gnijezdima, na rad iz sjene, a ne na normalan rad institucija!

Ministarstvo kulture pod osobitim je udarom ovih mjeseci. I treba biti. Financiralo je knjigu koja nadugačko i naširoko osporava Ustav tvrdeći da hrvatskoga jezika nema – jer naime u Ustavu stoji da je u Hrvatskoj službeni jezik hrvatski, a eto, naše je Ministarstvo platilo tisak knjige da nam se dokaže da taj ustavni članak ne vrijedi. Uz to, ta je knjiga objavljivana godinama u beskrajnoj trakavici u Književnoj republici – u posebnim radovima kao rasprava s hrvatskim jezikoslovcima – dakle, sada je objavljena ponovno, trakavica skupčana u jedne korice. Usprkos nijekanju hrvatskih jezikoslovaca autoričinih stavova.

Potpora jednima, uskraćivanje je potpore drugima. Jeziku su za 2010. smanjili potporu za 10 000 kn, dobili smo za svoj rad manje, mnogo manje nego što je, recimo, dobio privatni nakladnik Durieux d. o. o. koji je objavio knjigu Jezik i nacionalizam. Taj je nakladnik ukupno dobio od MK 109 000 kn za svoja izdanja u 2010. (među tim za Jezik i nacionalizam 12 000 kn), i još 32 000 kn za otkup knjiga! Dakle, nisu recesijski razlozi smanjili Jeziku potporu – svake nam godine smanjuju, došli smo već do granice.

Ista ona Književna revija osječkoga ogranka MH iz osječke priče koja glasi: *što*

je gradu Osijeku časopis Jezik? iz Ministarstva kulture dobila je svojih novih 80 000 kn, a s 32 000 iz Osječke županije – to je ukupno 192 000 kn za 2010.! Deset puta više za 4 broja nekategoriziranoga časopisa koje se u posljednje vrijeme uopće nije ni bavio hrvatskom kulturom.

Od konca 2009. do ožujka 2010. dopisivala sam se s MK objašnjavajući što je Jezik hrvatskomu jeziku i da zaslužujemo potporu MK. Barem sam ja mislila da se dopisujem. Na moja tri pisma gospodin ravnatelj uprave Čedomir Višnjić nije uopće odgovorio, nije odgovorila ni načelnica Odjela za knjigu i izdavaštvo. Ni riječi! Jezik nije vrijedan odgovora. Te osobe ili ne znaju što je Jezik ili mu baš zato smanjuju potporu što znaju, a povećavaju izdanjima kojima hrvatski nije ama baš ništa. Posljedice takve, u najmanju ruku, čudne financijske politike državnih institucija mogu biti doista pogubne, vrlo stvarne, egzistencijalne i duboke. Evo barem triju.

1. Odgovoriti na teze iz knjige Jezik i nacionalizam smatrala sam svojom povlasticom. Trebalo je glasno reći da hrvatski i srpski nisu bili i nisu isti jezik. Na moje posve umjerene izjave u Večernjaku skočilo je upirati na me sve i svašta u ovoj našoj državi, od *vilenjaka dobjeđa bosanskih* do same autorice – pa jaki su, podupire ih naše Ministarstvo.
2. Ne znam koliko je javnost uopće svjesna, ali novine uglavnom nisu htjele, i dalje ne žele, objavljivati mišljenja suprotna onima iz Jezika i nacionalizma. HKV je objavio takvo suprotno mišljenje Z. Pandžića, Jezik je objavio, portal AMAC pobunio se protiv financijske politike u Ministarstvu kulture. Zašto ostali šute?

Ima li to veze s državnim novčanim potporama?

3. Jezik je časopis A1 kategorije, to je najviša kategorija časopisa, izjednačena s časopisima s međunarodnom recenzijom, prema normativima Ministarstva znanosti. (*Ali što je Jezik gradu Osijeku?*) To je u izravnoj svezi s napredovanjem mladih znanstvenika – bez određenog broja znanstvenih radova u A1 časopisu, ne može se napredovati u znanstvenim zvanjima. Naravno da Jezik nije jedini A1 časopis, ali Jezik ima brojnih prednosti – izlazi u pet brojeva godišnje (a neki drugi A1 časopisi jednom u dvije godine), relativno brzo rad dođe na red za objavljivanje (a drugdje se čeka i nekoliko godina, pa ako se dočeka), imamo nešto manje od 2 000 pretplatnika (neki nemaju toliko izdanih primjeraka ni u 4 godine ukupno). Jezik nije važan samo za hrvatsku jezičnu kulturu, važan je i za znanstvenu zajednicu, egzistencijalno.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH nije ovdje spomenuto, makar je ono važan izvor naše potpore – tu doista imamo potporu. Velika je naša potpora i Zaklada „Dr. Ivan Šreter“ koja za provedbu jezičnoga Jezikova natječaja potpuno pokriva trošak nagrada i svečane dodjele. Uz to, Jezik nije prosjak – mi imamo svoje pretplatnike. Za razliku od časopisa koji pokupe 200 000 državnih kuna pa se dijele uokolo ili *tavore* po skladištima – mi smo na tržištu.

Ipak, uvrijedljivo je da nas ignoriraju viši i niži državni službenici, da smo prepušteni na milost i nemilost birokraciji, da se iz raznih ovih i onih ureda oglašuju na naše zamolbe, da nam „gube“ dokumentaciju – Jezik je stariji od njih mnogih, ugledniji i hrvatskiji. Očekujemo da se to poštuje.

Sanda Ham